HEZKUNTZA-BERRIKUNTZARAKO PROGRAMAK

2000-2003

PROGRAMA: DIBERTSITATEAREN ARRETA

IKASLE IJITOEN ESKOLATZEA

2001eko EKAINA

EUSKO JAURLARITZAKO IKERKETA, HEZKUNTZA ETA UNIBERTSITATEKO SAILA

HEZKUNTZA-BERRIKUNTZARAKO PROGRAMAK

2000-2003

AURKIBIDEA

HASIERAKO IKUSPEGIAK

EGUNGO BALIABIDEAK ETA BALORAZIOA

JARDUNBIDEAK

BEHARREZKO BALIABIDEAK

2001eko ekaina

HEZKUNTZA-BERRIKUNTZARAKO PROGRAMAK

2000-2003

HASIERAKO IKUSPEGIAK

Egungo egoera oinarri hartuta eta ijitoen elkarteek eztabaidarako sortu duten "IJITOAK ETA HEZKUNTZA" dokumentuan agertzen diren aldarrikapenei jarraituz, ezinbestekoa da gure ahaleginak honako gai hauetara bideratzea, gure gizartean ikasle ijitoen eskolatzean eragin positiboa izateko:

1.- Irakasleen prestakuntza

2.- Familiekiko harremana

3.- Curriculumean ijitoak "agertzea"

4.- Desberdintasunak gainditzea

1.- IRAKASLEEN PRESTAKUNTZA:

Agerikoa da irakasleek funtsezko eginkizuna dutela. Izan ere, irakasleek eskolako lana, denbora eta espazioa antolatu eta hezkuntza-estrategiak hautatzen dituzte, baita ikastetxeko funtzionamendu-arauak ezarri ere. Horrez gain, irakasleen jarrerak, harremanetan jartzeko moduak edo balorazioak eredugarriak dira ikasleentzat, eta irakasleek ikasle bakoitzaren gaitasunekiko dituzten itxaropenek eragin handia dute. Irakasleak erreferentzia-ereduak dira ikasleentzat eta familientzat, eta haien esku dago bizikidetza, elkarrizketa eta kulturartekotasuna bideratzea, besteak beste.

Ezinbestekoa da irakasleek kulturarteko hezkuntzaren helburuak barneratzea eta onartzea, baita desberdintasunak gainditzeko hezkuntza ere. Halaber, oso garrantzitsua da irakasleek ijitoen kultura ezagutzea.

Horrela, irakaslearen lana eraginkorra izango da.

Irakasleek honako alor hauek ezagutu behar dituzte, eta horiei buruz hausnartu eta eztabaidatu behar dute:

- Ijitoen historia eta kultura.

- Ijitoen hezkuntza.
- Komunikazio-estrategiak, talde-lanetarako estrategiak
- Egungo gizartea eta gizarte horren eskakizunak.
- Desberdintasunak gainditzeko hezkuntza.
- Kulturarteko hezkuntza.
- Eskolaren eginkizuna komunitate-lanaren ikuspegiaren baitan.

Hausnarketa eta eztabaida hori irakasle guztiek batera egin behar dute, ikastetxean bertan, leku bakoitzeko errealitate zehatzean murgildu ahal izateko. Gainera, oso garrantzitsua da hori guztia ijitoen ikuspegia emango dien jendearekin egitea eta antzeko hezkuntza-esperientzien berri izatea, ijitoen eta gainerako ikasleen eskolatzea hobetze aldera.

2.- FAMILIEKIKO HARREMANA:

Harreman hori funtsezkoa da ijitoen eskolatzean eragin positiboa izateko.

Eta irakasleok eman behar dugu lehenengo pausoa.

Familiekiko harreman hori lortzeko, honako hau hartu behar dugu kontuan:

- gai bakoitzean ijitoen kulturak egiten dituen ekarpenak.
- gauzak esateko eta egiteko moduak arreta handiz zaindu eta baldintza zehatzak landu behar dira, benetako komunikazioa ahalbidetzeko.
- denbora eman behar da.

Kasu batzuetan, gizarteko beste eragile batzuen laguntza beharrezkoa izan daiteke (zenbait komunitate-baliabide, harremanak errazteko; errealitatea ezagutzea...).

Azkenik, ez dugu ahaztu behar eskola komunitate jakin batean dagoela, horrekiko harremanak oso estua izan behar duela eta eskolak komunitate horretan parte hartu behar duela.

3.- CURRICULUMEAN IJITOAK “AGERTZEA”:

Eskolan funtsezko eginkizuna du, gizarteak ijitoekiko duen ezjakintasuna gainditzeko.

HEZKUNTZA-BERRIKUNTZARAKO PROGRAMAK

2000-2003

Gure gizarteak kultura desberdinak ezagutzeko, ulertzeko eta errespetatzeko –kasu honetan, ijitoen kultura–, ez da nahikoa elkarrekin egotearekin. Aurreiritziek eta estereotipoek indar handia dute bi komunitateetan.

Estereotipoak eta aurreiritziak gainditzeko espreski egin behar dugu lan.

Horretarako, besteak beste, nahitaezkoa da ijitoak –ijitoen historia, kultura, bizimoduak, hizkuntza, gizarteari egiten dizkioten ekarpenak, egungo egoera– agertzea, kulturartekotasuna oinarri hartuta.

Horrela:

- Ikasle ijitoak eskolako kide sentituko dira, eta eskola beren bizitzarekin zerikusia duen eremu bat dela ikusiko dute; beren kultur identitatea harro adierazteko aukera ematen dien lekua dela, alegia.
- Ijito ez diren ikasleek benetan ezagutuko dituzte ikaskide ijitoak eta hori oso lagungarria izango da aurreiritziak eta estereotipoak desagerrarazteko.
- Ikasle guztiek elkarrekin bizitzen ikasiko dute, inguruan duten kultur aniztasunaz gozatuz.

Horretarako, honako baldintza hauek dira beharrezkoak:

- Eskolako curriculuma berrikustea, ijitoei buruzko aipamen argiak sartzeko, kulturartekotasuna oinarri hartuta.
- Irakasleek ijitoen historiari eta kulturari buruzko gutxieneko ezagutzak izatea.
- Ijitoen kulturari buruzko material didaktikoak egin eta banatzea.
- Testu-liburuek ijitoen historia eta kultura barne hartzea, kulturarteko ikuspegia oinarri hartuta.
- Programatutako jardueretan ijitoek (helduek eta ospe onekoek) parte hartzea.

- Hainbat ekintza eta kanpaina antolatzea, irakasleak anima daitezen eta lan horrekin hasteko lagungarri izan daitezkeen orientabideak eta materialak jaso ditzaten.

Horren guztiaren bidez, elkarrekin bizitzen ikasiko dugu, elkar ezagutuz eta bakoitzaren kulturak onartuz eta errespetatuz.

4.- DESBERDINTASUNAK GAINDITZEA

Ez dugu ahaztu behar "ikasle ijito gehienak, eskolara joaten direnean, ez daudela beste ikasleen egoera berberean (bazterketa, aurreiritziak, egoera sozio-ekonomiko eskasa); halaber, eskolatik ateratzen direnean ere, ez dituzte beste ikasle guztien baldintza berberak (bazterketak, aurreiritziek eta familiaren egoera sozio-ekonomiko kaskarrak bere horretan jarraitzen dute, eta, gainera, eskola-porrotari ere aurre egin behar diote, sarritan titulu akademikorik gabe uzten baitute eskola)".

Eskolara joateari eta eskola-errendimenduari buruzko datuak oso kezkagarriak dira, eta, horiek kontuan hartuta, ezinbestekoa da bi alderdi horiek bereziki azpimarratzea.

Benetako eraginkortasuna lortzeko, aurreko gaiak garatzeaz gain, honako alderdi hauek ere kontuan hartu behar dira:

- eskolatze goiztiarraren alde lan egitea
- eskolan noizbehinka agertzearen eta eskolara ez agertzearen aurka lan egitea.
- beharrezko baliabide eta bitarteko guztiak bermatzea, aukera-berdintasuna benetakoa izan dadin.
- Hezkuntza-ziklo guztiak behar bezala gainditzen dituzten ikasleei laguntzea eta adorea ematea, eskola goizegi utz ez dezaten.

- Ikasketak amaitu dituzten ijitoak aurkeztea, eredutzat har ditzaten eta sustagarri izan daitezen.
- Ikasle ijitoen hezkuntza-beharrei erantzuteko behar diren neurri guztiak hartzea. Azken finean, behar horiek gainerako ikasleen behar berberak dira (Hezkuntza Berrikuntzarako Zuzendaritzak 2001eko urtarrilaren 15ean idatzitako zirkularra: "Gutxietsitako gizarte- edo kultur egoeretan bizi diren ikasleen eskolatzea"):

(aipatutako zirkularraren laburpena)

- *Gizarte konplexu eta aldakor honetan gizarteratzeko eta bertan lana aurkitzeko beharrezkoak diren gaitasunak garatzea.*
- *Eskolan ijitoen kulturaren eta bizimoduaren alderdiak islatzea; ikasle ijitoen eguneroko inguruen artean jarraitasuna egotea.*
- *Familietan, eskoletan eta auzoetan azaltzen denaren artean jarraitasuna egotea. Gutxietsitako inguruen edo kultura desberdinen kasuan, jarraitasun hori lortzeko funtsezkoa da familiekin batera lan egitea.*
- *Haur ijitoekiko eta haien familiekiko itxaropen handiak adieraztea. Eskolan ematen duten denbora guztia ikasteko denbora izatea.*
- *Ikasle ijitoek ikasten dituzten edukiak funtzionalak izatea, bai epe laburrerako, bai epe luzerako; hau da, eduki horien berehalako erabilgarritasuna ikus dezatela eta derrigorrezko hezkuntzako titulua lortzeko baliagarriak izan daitezela, besteak beste.*
- *Ikuspegi metodologikoek ikasle ijitoen ikaskuntza-estiloak eta interesak kontuan hartzea. Horretarako, askotariko estrategiak eskaini beharko dira, baita ikasleen eta irakasleen arteko elkarrekintzak indartu ere.*
- *Oinarrizko eduki eta helburu berberak azaltzea. Dibertsitateari erantzuteko, berriz, askotariko estrategiak eta hautazko edukiak erabiliko dira.*

- *Gizarte-beharrekin eta ikasten ikasteko eta elkarrekin bizitzen ikasteko gaitasunekin lotutako oinarrizko edukiak hautatzea eta eduki horiek sakonago lantzea (informazioa hautatzea eta prozesatzea: teknologia berriak, hizkuntza, ikasketa instrumentalak, talde-lana, elkarlana, erabakiak hartzea, gatazkak konpontzea).*
- *Eskola-orduetatik kanpo ere eskolarekin zerikusia duten baliabideak eskura izatea (eskolaz kanpoko jarduerak, tutoredun liburutegia, ordenagailua...).*

Lan hori guztia eraginkortasunez egin ahal izateko, nahitaezkoa da eskolak aldez aurretik gai honen aldeko apustua egitea.

EGUNGO BALIABIDEAK ETA BALORAZIOA

1.- IRAKASLEEN PRESTAKUNTZA

Kalé dor Kayikó elkarteak dagoeneko egin du plan bat, Irakasleen Prestakuntzarako Plana, Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailaren dirulaguntzarekin (GARATU planaren baitan). Plan horri esker, Ijitoen Historiari eta Kulturari buruzko Hastapen eta Sakontze Ikastaroak ematen dira, hala eskatzen duten Lehen eta Bigarren Hezkuntzako ikastetxeetan. 1989az geroztik, Bizkaiko hainbat ikastetxek hartu dute parte ikastaro horietan, baita Gipuzkoako zenbait ikastetxek ere (azken horiek 1999az geroztik).

Ijitoekin lan egiten duten Irakasleentzako Jardunaldiak egiten dira –urte bakoitzean komunitate batean–, hezkuntzarekin, gizartearekin eta kulturarekin lotutako gaiak lantzeko.

GARATU planaren baitan, eta Berritzeguneek edo Unibertsitateak antolatuta, hainbat gairi buruzko ikastaroak eskaintzen dira: besteak beste, Kulturarteko Hezkuntza, Desberdintasuna Gainditzeko Hezkuntza, Bizikidetza, Ikaskuntza Komunitateak, Hezkuntzan Berariaz Esku Hartzeko Proiektuak...

Ikastetxeetan gai horiek guztiak lan daitezen prestakuntza-planak garatzeko aukera eskaintzen bada ere, oso ikastetxe gutxik ematen diote lehentasuna aukera horri.

Beharrezkoa da Berritzeguneen partaidetzan sakontzen jarraitzea, bereziki Dibertsitateari buruzko aholkularien eta Dibertsitatea eta Bizikidetza programaren arduradunen partaidetzan, prestakuntza hori bultza dezaten eta arlo honetan lanean diharduten erakundeekin koordina daitezen; izan ere, gaur egun, bereziki sentsibilizatutako pertsona jakin batzuek baino ez dute parte hartzen horretan.

2.- FAMILIEKIKO HARREMANA

Gai horiek lantzen hasi ondoren, Lehen Hezkuntzako hainbat ikastetxek ildo horretatik lan egitea erabaki dute. Batzuetan, ikastetxe guztirako erabakia izaten da, eta beste batzuetan, berriz, irakasle batzuek soilik lantzen dituzte gaiak. Azken kasu hori izaten da ohikoena.

Irakasleen jarrera, haien irmotasuna eta lan hori egiteko duten denbora (jakina denez, epe ertaineko lana da) nolakoak, halakoak dira emaitzak. Lan horren helburua familien eta irakasleen arteko harreman egokia lortzea denez, emaitzak hobeto ikusten dira lan horren protagonismoa irakasleek hartzen dutenean.

Hala ere, ijito-familiekiko harreman horietan, irakasleek ez dute aldeen artean berdintasuna dagoenik ulertzen, eta batez ere “zer egin behar duten esaten” ahalegintzen dira, elkar ulertzen eta akordioak adosten saiatu beharrean.

Bereziki zailak diren kasu batzuetan –familien edo irakasleen artean bereziki zailak diren pertsonak daudelako–, kanpoko eragileen laguntza behar izaten da, harremana finkatzeko.

Ijito-komunitatearekiko harremanak eskaera zehatz batzuetara mugatzen dira edo, asko jota, koordinazio-saiakera batzuetara. Aitzitik, ez da talde-lanik egiten komunitate-sarearen baitan, eta hori ezinbestekoa da ezarritako helburuak lortzeko.

3.- CURRICULUMEAN IJITOAK “AGERTZEA”

Ijitoak curriculumean “agertzeko”, batez ere Irakasleen Prestakuntza bultzatu behar da lehenik, haien zeregina funtsezkoa baita, ildo horretan hezkuntzan esku-hartze jarraituak eragiteko.

Ez dago gai horrekin lotutako berrikuntza-esperientziarik edo -proiekturik, eta are gutxiago alderdi hori eguneroko jardueretan lantzen duen ikastetxerik.

Gai hori oso noizean behingo ekintzen bidez lantzen da: ijitoei buruzko liburuen irakurketak, ijitoek emandako hitzaldiak, ipuin-kontalariak, erakusketak, ijitoen festa bat edo kulturarteko festa bat antolatzea...

Agerikoa da egiteko asko dagoela oraindik:

- Irakasleentzako material lagungarri gutxi dago.
- Testu-liburuetan ez dira ijitoak aipatzen.
- Irakasleek curriculumean sartu behar dituzten zeharkako gai guztien artean, ijitoei buruzkoak ez du lehentasunik eta gehienetan "gerorako" uzten da.
- GKE-ek ikuspegi honekin lotutako ekintza gutxi antolatzen dituzte, eta antolatzen dituztenek ez dute ekintza horiek aldizka antolatzeko dirulaguntzarik jasotzen.
- Curriculum ofizialetan ez dago gai horri buruzko aipamen espliziturik.

4 .- DESBERDINTASUNAK GAINDITZEA

Badaude alderdi honetan zuzenean eragiten duten neurri orokorrak edo, behintzat, eragina izan dezaketenak, baldin eta irakasleek helburu horrekin erabiltzen badituzte. Hala ere, ikuspegi praktikoari dagokionez, erakundeek ez dute ia ekimenik bultzatzen neurri horiek erabilarazteko, ezta neurri horien jarraipena egiteko, ebaluazioa egiteko edo hedapena lortzeko ekimenik ere: esaterako, 2 urtetik gorako haur guztientzako eskolatzea, bekak, eskoletako jangelak, laguntza-irakasleak, eskolaz kanpoko jarduerak, ekintzak eta proiektuak egiteko deialdiak...

Zenbait neurriren bidez bultzada handiagoa ematen zaio helburu horri, baina neurri horiek ez dira eskola guztietan gauzatzen eta oso eragin mugatua dute:

- Bekak helbideratzea
- Ildo horretan oinarritutako helburuekin diseinatutako proiektuak (osasuna hobetzea, ikasleen esperientziak eta ikasketak aberastea...)

HEZKUNTZA-BERRIKUNTZARAKO PROGRAMAK

2000-2003

- 0 eta 3 urte bitarteko haurrentzako eskolak
- Eskolara ez agertzearen aurkako taldeak
- Bigarren Hezkuntzako ikastetxeetan Berariaz Esku Hartzeko Proiektuak: hala ere, proiektuek ez dute beti helburu hori betetzen, batzuetan bereizketa eragiten baitute.
- Ikaskuntza Erkidegoak
- MUSE programa.
- Ikasketetan laguntzeko taldeak.
- Ijitoek proiektuetan, esku hartzeko taldeetan, prestakuntzan, aholkulari gisa... parte hartzea

JARDUNBIDEAK

Aurreko guztia kontuan hartuta, hauek dira ikasle ijitoen eskolatzea hobetzeko bultzatu behar diren jardunbideak:

- Ikasle ijitoak dituzten ikastetxeen egoera aztertzea eta esku hartzeko proiektuak egitea eta abiaraztea, zentroak eraldatzeko eta ikasle guztiek derrigorrezko eskolatze-maila lortzen dutela bermatzeko.

  Jardunbide hori ezinbestekoa eta premiazkoa da.

Gainera, gure lurraldeko ikastetxeetan, hizkuntza dela-eta irakasteredu bat baino gehiago dago, eta horrek ere eragina du ikasle ijitoen eskolatzean. Beraz, egoera hori kontuan hartu beharko da ikasle ijitoak irakasteredu jakinetan bilduta dituzten ikastetxeetako egoera aztertzean; horrekin batera, beharrezko neurriak hartu beharko dira irakastereduen aitzakian ikasleak beren gizarte-egoeraren arabera ez sailkatzeko.

Ikasle ijito ugari biltzen dituzten ikastetxeetan, azaldutako jardunbide horiek garatzeaz gain, nahitaezkoa da ohiz kanpoko neurri batzuk ere hartzea:

- ikastetxe horien hezkuntza-kalitatea bermatzeko eta ikasleek beren gaitasun guztiak garatu eta ikasketak behar bezala gainditzeko.
- ikasle-mota guztiak erakartzeko.

Horretarako, osagarriak izan daitezkeen bi bide daude:

- ESKU-HARTZE OROKORRERAKO PROIEKTUAK bultzatzea, "hezkuntza-arloan desberdintasunak gainditzeko lehentasunezko hezkuntza-ekintzak gara daitezen", 1998ko uztailaren 30eko aginduan deskribatzen denaren arabera. Edo IKASKUNTZA ERKIDEGOAK bultzatzea, gure artean dagoeneko abiarazi direnak bezalakoak.
- HIRIGINTZA-BERRANTOLAMENDURAKO PLANAK baliatzea, ikasle-kopuru handiagoa hartu ahal izateko.

Ikastetxe bakoitzak "bere gain hartu behar du plangintzaren eta esku-hartzearen ardura", bakoitzaren egoera gainditze aldera. Hala ere, nire ustez, Hezkuntza Administrazioak prozesu hori bultzatu, sustatu eta lagundu egin behar du:

+ Ikastetxe horiek eraldatzeko gaitasuna eta autoritatea duten aholkulariak izendatuz.

+ Ikastetxeetan gizarte-langileak edo gizarte-hezitzaileak sartuz, irakasleekin batera ikastetxe bakoitzean absentismoa eragiten duten arrazoiak saihesteko eta horri dagozkion ekintzak koordinatzeko.

+ Diseinatutako proiektuak garatzeko prest dauden irakasleak kontratatuz, eskolan egondako denbora guztia ikasteko denbora dela bermatzeko.

♦ Ijitoei emandako hezkuntza-erantzuna hobetzeko Batzordea sortzea. Batzorde hori Saileko hezkuntza-berrikuntzarako programetan aurreikusita dago eta ezinbestekoa da honako helburu hauek lortzeko:

- Jardunbideak zehazteko
- Behar diren baliabide guztiak lortzeko ekintzak bultzatzeko

- Esku-hartzeak ebaluatzeko.

BEHARREZKO BALIABIDEAK

BEHARRAK	BEHARREZKO BALIABIDEAK
1. IRAKASLEEN PRESTAKUNTZA * Ijitoen historia eta kultura * Hezkuntza eta ijitoak. * Komunikazio-estrategiak, talde-lanerako estrategiak. * Egungo gizartea eta gizarte horren eskakizunak. *Desberdintasunak gainditzeko hezkuntza. * Kulturarteko hezkuntza * Eskolaren eginkizuna, komunitate-lanaren baitan.	• Ikastaroak eta beste prestakuntza-jarduera batzuk programatzea, aldizka eta zentroan. • Hausnarketarako topaketak antolatzea. • Etengabeko aholkularitza.
2. FAMILIEKIKO HARREMANAK	• Eginkizun horretarako orduak • Familiaren eta eskolaren arteko harremana indartzeko programak. • Gizarte-langileak eta/edo gizarte-hezitzaileak zenbait zentrotan. • Gizarte-hezkuntzaren arloan esku hartzeko taldeak, berariazko programak bultzatzeko.

3.CURRICULUMEAN IJITOAK "AGERTZEA"	• Ijitoei buruzko aipamen esplizituak sartzea curriculumean. • Materialak eta baliabideak • Ekintza antolatuak.
4.DESBERDINTASUNAK GAINDITZEA	• Beharrezko giza baliabideez eta baliabide materialez hornitzea, zentro bakoitzeko beharrei erantzuteko. • Estrategia didaktikoak egokitzea, ikaskuntza bermatzeko.